

Herprofilering van de Steenmolenbeek Houthulst

Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek
Programma van Maatregelen
Bureauonderzoek – 2018F286

**Eke
2018**

Colofon

Herprofilering van de Steenmolenbeek Houthulst
Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek
Programma van maatregelen – 2018F286

Status: definitief

Datum: 30 augustus 2018

Auteur: K. Van Quaethem

Projectbegeleiding: M. Van de Vijver

Kaartvervaardiging: K. Van Quaethem

Projectcode: 2018F286

Raaproject: HOUST01

Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België, Begoniastraat 13, 9810 Eke

Bevoegd gezag: agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BVBA
Begoniastraat 13
9810 Eke
telefoon: 09/311 56 20 - 0498/44 16 99
E-mail: raap@raap.be

© RAAP België bvba, 2018

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Gemotiveerd advies

1.1 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig. Alle relevante informatie werd geraadpleegd. Op basis van het bureauonderzoek kan voldoende gemotiveerd worden dat een kleine zone binnen het plangebied verder opgevolgd dient te worden in de vorm van een werfbegeleiding. Voor de andere zones is duidelijk dat het potentieel op kennisvermeerdering bij verder onderzoek afwezig is en, en verder onderzoek hier geen nuttige kenniswinst kan opleveren.

1.2 De aan-/afwezigheid van een archeologische site

Op basis van het bureauonderzoek kan niet uitgesloten worden dat er zich ter hoogte van het plangebied archeologische relictten bevinden. Echter, het huidige landgebruik komt in sterke mate overeen met de situatie van op het eind van de 18de eeuw, waarbij het plangebied op perceelsgrenzen ligt. Deze perceelsgrenzen zullen waarschijnlijk afgebakend (geweest) zijn door perceelgrachten, die oudere archeologische sporen of een eventuele bewaarde bodem weggevaagd zullen hebben. (Sub)recente perceelgrachten zijn vaak breed uitgegraven (2m of meer). Gezien het plangebied zeer smal is (de bodemingreep bestaat uit het graven van een 3,5m brede gracht), zal er slechts een kleine kans zijn dat bij de uitvoering van de geplande werken nog eventueel aanwezige sporen geraakt zullen worden. Uitzondering hierop is de zone langs de Steenstraat. De Steenstraat gaat terug op een Romeins wegtracé. Hier kan het Romeinse wegtracé met een eventueel bijhorende gracht nog aanwezig zijn. Gezien de aanwezigheid van colluvium (mogelijk daterend uit de late of postmiddeleeuwen) is er een kans dat sporen onder dit pakket bewaard kunnen zijn. Ook kunnen nog sporen behorend tot de 19de-eeuwse erven aanwezig zijn.

1.3 Impactbepaling

De impact van de geplande werken is beperkt. Het betreft het graven van een 3,5m brede en max. 1m diepe gracht die grotendeels langs/op huidige perceelsgrenzen gegraven wordt. De kans is reëel dat (sub)recente perceelgrachten oudere eventuele aanwezige sporen reeds weggevaagd hebben.

Er zijn geen rechtstreekse indicaties dat bepaalde zones reeds verstoord zijn. Wel kan redelijkerwijs aangenomen worden dat de zone waar waterloop WY.5.4 reeds ingebuisd is, verstoord is. Ook de zone waar oude overwelling vervangen zal worden door nieuwe overwelling is wellicht reeds verstoord bij de bouw van de overwelling.

De (onverstoorde) zones waar het bodemarchief bedreigd worden zijn te beperkt om nuttige kenniswinst te genereren. De uitzondering hierbij is de zone langs de Steenstraat. De Steenstraat gaat terug op een Romeinse weg, hiervan kunnen nog sporen bewaard zijn. Verder onderzoek kan hier nog wel nuttige kennisvermeerdering opleveren.

1.4 Waardering van de archeologische site

Het plangebied is aan het Romeins wegtracé van de Steenstraat gelegen. Mogelijk kunnen hiervan nog sporen bewaard zijn. Een *in situ* behoud is niet mogelijk, waardoor verder onderzoek noodzakelijk is.

De opbouw van de Romeinse weg werd reeds enkele malen archeologisch vastgesteld en bestond uit een bedding van natuursteen zoals rolkeien, ijzerhoudende zandsteen en veldsteen. De potentiële kenniswinst van verder onderzoek bestaat ligt vervat in het nagaan of ter hoogte van het plangebied nog sporen van het tracé aanwezig zijn, hoe de loop van het traject is, wat de eventuele opbouw is, of er sprake is van fasering, en indien mogelijk dient de datering nagegaan te worden.

1.5 Bepaling van de maatregelen

De (onverstoorde) zones waar het bodemarchief bedreigd worden, zijn te beperkt om nuttige kenniswinst te genereren. De uitzondering hierbij is de zone langs de Steenstraat. De Steenstraat gaat terug op een Romeinse weg, hiervan kunnen nog sporen bewaard zijn.

De plannen zullen niet meer gewijzigd kunnen worden. Daardoor is er geen bewaring *in situ* mogelijk. Voor de zone langs de Steenstraat wordt een werfbegeleiding noodzakelijk geacht. Een voorafgaand vooronderzoek door middel van proefsleuven wordt gezien de langgerekte vorm van de onderzoekzone en de eerder beperkte bodemingreep als weinig zinvol beschouwd. Het zou een vrij dure en onpraktische onderneming worden, vooral wanneer er achteraf toch nog verder onderzoek dient uitgevoerd te worden.

Voor de andere zones worden geen verdere maatregelen voorzien¹.

¹ Ondanks dat er voor deze zones geen verdere maatregelen voorzien zijn, wordt er wel gewezen op de meldingsplicht die geldt bij de vondst van een roerend of onroerend goed met archeologische erfgoedwaarde, zoals deze omschreven wordt in Artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Dit geldt voor vondsten gedaan buiten de context van archeologisch vooronderzoek, archeologische opgravingen, of gebruik van een metaaldetector.

2 Programma van maatregelen

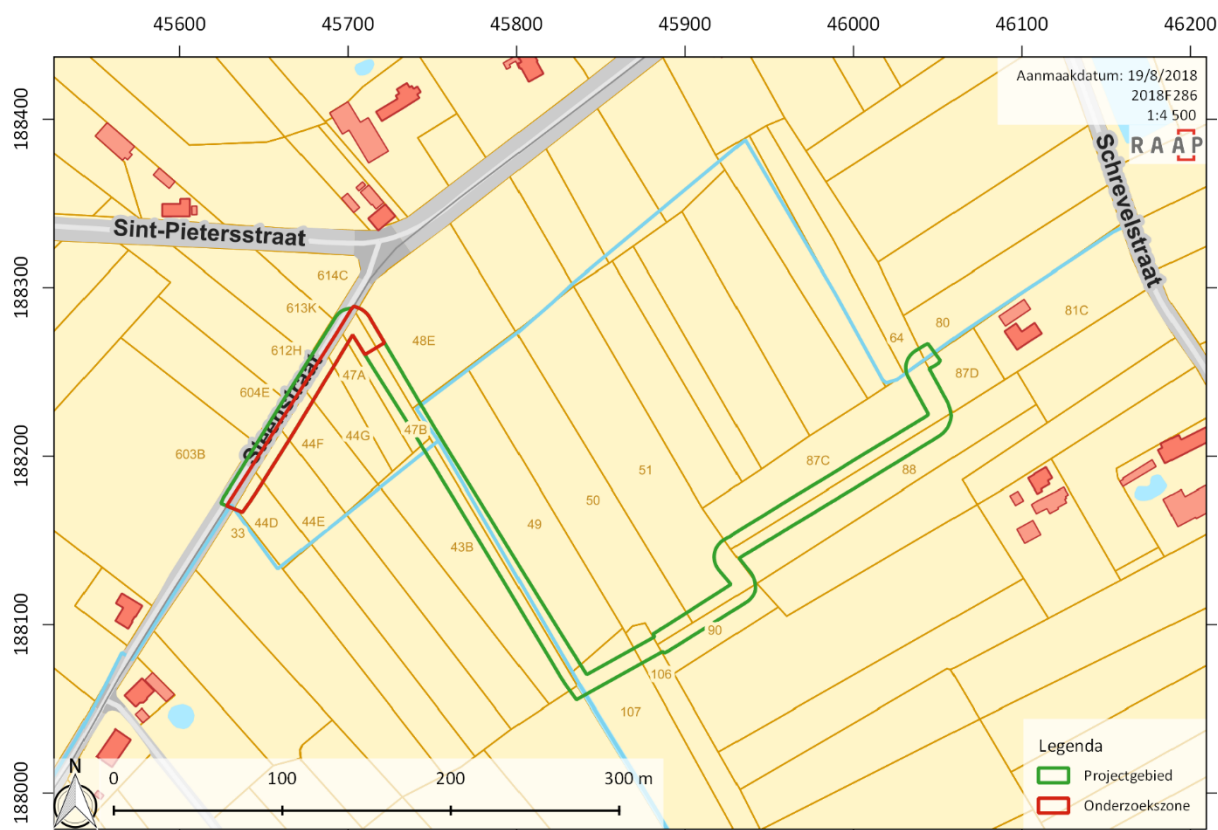
2.1 Administratieve gegevens

- *Naam plangebied en/of toponiem:* Steenstraat Klerken (Houthulst)
- *Adres:* Steenstraat z/n
- *Deelgemeente:* Klerken
- *Gemeente:* Houthulst
- *Provincie:* West-Vlaanderen
- *Kadastrale gegevens:* Houthulst, Afdeling 3, Sectie B, delen van nummers: 33, 44D, 44E, 44G, 47A, 47B, 48E
- *Oppervlakte plangebied:* 1 596m²
- *Bounding box in lambertcoördinaten (X/Y):*

noordoost:	X45624	Y188055
zuidwest:	X46058	Y188289

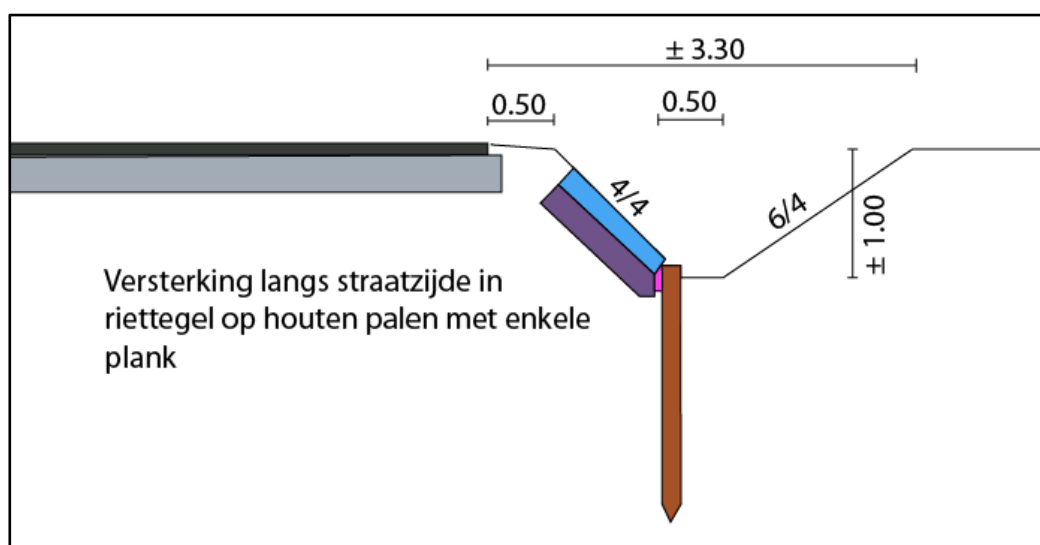
Figuur 1: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied en afgebakende onderzoekzone (bron: Openstreetmap).

Figuur 2: Basiskaart GRB met aanduiding van het projectgebied en afgebakende onderzoekzone (bron: geopunt).

Figuur 3: Basiskaart GRB met aanduiding van de onderzoekzone (bron: geopunt).

Figuur 4: Profiel nieuw waterlooptracé langs de Steenstraat (bron: opdrachtgever).

2.2 Afbakening van de op te graven zone

Op basis van het bureauonderzoek is de zone langs de Steenstraat geselecteerd als onderzoekzone (zie figuur 1-3). Gezien de Steenstraat teruggaat tot een wegtracé uit de Romeinse periode kunnen zich hier archeologische sporen m.b.t. het wegtracé bevinden. De afbakening is gehandhaafd tot de zone waar de nieuwe loop zuidwaarts loopt, rekening houdend met een bufferstrook van 20m t.o.v. de huidige straat. Het betreft een strook van ca. 140m langs de Steenstraat, en een oppervlakte van ca. 1 600m².

De ingreep in de bodem in deze zone bestaat uit het graven van een ca. 3,5m brede gracht. Daarnaast wordt langs beide zijden van de gracht een erfdienstbaarheidsstrook van 5m voorzien. In de onderzoekzone is ook de erfdienstbaarheidsstrook mee opgenomen, hier wordt het bodemarchief echter niet bedreigd, er is geen bodemingreep gepland.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Doelstelling

Het doel van de werfbegeleiding is het archeologisch bodemarchief maximaal te registreren en te onderzoeken. Er wordt hierbij gewerkt volgens dezelfde bepalingen als een archeologische opgraving.

2.3.2 Wetenschappelijke vraagstelling

Volgende niet-limitatieve onderzoeksvragen dienen gesteld te worden:

- Is het bodemarchief binnen de onderzoekzone bewaard? Is er sprake van verstoring door perceelgrachten?
- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Zoja, wat is de bewaringstoestand van de sporen, tot welke categorieën behoren ze, wat is de ouderdom van de sporen? Behoren de sporen tot één of meerdere structuren? Zijn de sporen in relatie tot het Romeinse wegtracé te brengen?
- Indien er nog sporen van het Romeinse wegtracé terug te vinden zijn, hoe manifesteren deze zich? Hoe is de opbouw van het wegdek? Zijn er verschillende fasen te herkennen en zijn deze te dateren? Hoe is de loop van het wegtracé?
- Hoe kaderen de eventueel aangetroffen sporen binnen de archeologische kennis van de onmiddellijke en ruimere omgeving?

2.4 Onderzoekstrategie, -methoden en –technieken

2.4.1 Onderzoeksstrategie

Het onderzoek zal uitgevoerd worden als een werfbegeleiding. Dit zal het meest kosten- en tijdsefficiënt zijn binnen het kader van de uitvoer van de werkzaamheden voor de aanleg van/het openleggen van de gracht.

2.4.2 Onderzoeksmethoden & -technieken

Wanneer de werkzaamheden voor het uitgraven van de gracht van start gaan, gebeurt dit in overleg met het archeologische team. Zij zullen steeds aanwezig zijn wanneer in de afgebakende zone voor werfbegeleiding de teelaarde afgegraven wordt en/of verharding uitgebroken wordt. Het uitgraven zelf gebeurt vervolgens onder leiding en op aanwijzing van de erkend archeoloog, tot op het archeologische niveau.

Indien er hierbij archeologische resten aan het licht komen, zullen deze geregistreerd en opgegraven worden zoals dit bij elke normale opgraving gebeurt. Indien er een stenen wegdek aangetroffen wordt, dan zal dit met de nodige aandacht worden opgekuist en geregistreerd. Indien de omstandigheden het toelaten zal hier een dwarscoupe op gezet worden.

Er wordt ook de nodige aandacht besteed aan metaaldetectie.

Het volledige onderzoek, met inbegrip van de verwerking en rapportage na afloop van het terreinwerk, dient te worden uitgevoerd zoals voorgeschreven in de Code van Goede praktijk, versie 2.0 ('Deel 3: Archeologische opgraving').

2.4.3 Staalname

Indien archeologische sporen worden aangetroffen wordt er steeds gelet of het relevant is om stalen te nemen voor natuurwetenschappelijk onderzoek. Gezien het om een werfbegeleiding gaat zonder voorafgaand vooronderzoek met ingreep in de bodem, is dit meestal moeilijk in te schatten, maar in dit geval geldt er een vrij specifieke verwachting naar mogelijke restanten van een Romeins wegtracé toe.

Daarom wordt er rekening gehouden met:

- Stalen voor ¹⁴C-dateringen (2 stuks)
- Stalen voor pollenanalyse (1 stuk)
- Stalen voor macrorestenanalyse (1 stuk)
- Natuursteendeterminatie (5 stuks)

2.4.4 Conservatie

Gezien er voorafgaand aan de werfbegeleiding geen vooronderzoek met ingreep in de bodem werd uitgevoerd, is de verwachting naar vondsten toe moeilijk in te schatten. Gezien de specifieke verwachting voor mogelijke restanten van een Romeins wegtracé, dient er misschien toch rekening

gehouden te worden met de conservatie van enkele metalen objecten (5 stuks). Voor andere vondsten zoals intact aardewerk of organisch materiaal is er een veel lagere verwachting.

2.5 Bepalende criteria voor het alsnog niet uitvoeren van de voorziene onderzoekshandelingen

De werfbegeleiding dient niet uitgevoerd te worden indien de geplande werken niet zullen plaatsvinden binnen de geselecteerde onderzoekzone.

2.6 Duur van de opgraving

Gezien de totale lengte van de te begeleiden zone (ca. 140 m) met een breedte van 3,5 m, wordt uitgegaan van een totale duurtijd van de begeleiding en opgraving van 2 werkdagen.

Indien er restanten van een stenen wegdek worden aangetroffen, zal deze werfbegeleiding mogelijks een 2-tal dagen langer in beslag nemen (opkuisen en registratie van dit wegdek).

2.7 Kostenraming

Raming veldwerk (uitgaande van 2 dagen): 3 700,00 euro

Raming verwerking: 4 500,00 euro

Raming natuurwetenschappelijk onderzoek: 3 300,00 euro

Raming conservatie: 500,00 euro

Totaal: 12 000,00 euro

In deze raming (excl. BTW) zitten geen kosten vervat voor werfinrichting, grondverzet en grondwaterverlaging. Aangezien de werken parallel of net voorafgaand aan de bouwwerkzaamheden zullen gebeuren, worden deze voorzien door de aannemer van de werken.

2.8 Competenties voor de uitvoerders

2.8.1 Actoren

Volgende actoren zullen een rol spelen bij het archeologisch onderzoek:

- Erkende archeoloog: de erkend archeoloog is verantwoordelijk voor de volledige werfbegeleiding en uitwerking. Hij/zij staat in voor de algemene begeleiding en coördinatie.
- Veldwerkleider: de veldwerkleider en de erkende archeoloog kunnen dezelfde persoon zijn.
- Assistent-archeologen: wordt ingezet voor zowel het terreinwerk als de verwerking
- Aardkundige: wordt ingezet bij de beschrijving van de profielen en de genese van aardkundige lagen. De aardkundige en veldwerkleider of assistent-archeoloog kunnen dezelfde persoon zijn.
- Materiaaldeskundige: wordt ingezet bij de verwerking.
- Natuurwetenschapper: wordt ingezet bij de verwerking/uitwerking.

- Conservator: wordt ingezet bij het lichten van fragiele voorwerpen op terrein en bij het reinigen en conserveren van metalen voorwerpen.

2.8.2 Competenties

Het onderzoek wordt uitgevoerd door minstens een veldwerkleider en een assistent-archeoloog met volgende competenties:

- Veldwerkleider: De erkend archeoloog heeft ervaring met archeologisch onderzoek op minstens 5 rurale, bij voorkeur Romeinse, sites op zandleemgrond, aangetoond met de CV. Bij voorkeur heeft de veldwerkleider voldoende ervaring in de desbetreffende regio, en met wegtracés.

- Assistent-archeoloog: De assistent-archeoloog heeft minstens 1 vooronderzoek of vlakdekkend onderzoek uitgevoerd binnen een rurale context, aangetoond met CV.

2.9 Het bewaren en deponeren van het archeologisch ensemble

Na afloop van de werfbegeleiding wordt er contact opgenomen met het erkende Onroerend Erfgoeddepot Potyze (CO7) om verder afspraken te maken inzake de bewaring van de vondsten en het opgravingsarchief. Het onderzoeksgebied ligt niet binnen het werkingsgebied van dit erfgoeddepot, maar zij staan ook open voor collecties uit de ruimere regio.